

Erdős Csaba – Széll Krisztián – Vágási Tamás

DESZK KÖZSÉG NÉPESSÉGMEGTARTÓ ILLETVE NÖVELŐ, VALAMINT NÉPESSÉGINTEGRÁLÓ LEHETŐSÉGEI ÉS TENDENCIÁI (2005)

BEVEZETÉS

Jelen tanulmány Deszk község népességmegtartó illetve növelő, valamint népesség integráló lehetőségeit és tendenciáit kívánja feltárni, különös tekintettel vizsgálva a Deszkre betelepülők e tekintetben megnyilvánuló hatásait. Ezért kutatásunk során a Deszken élők két nagyobb csoportját alkottuk meg: az egyik csoportba a tősgyökeres deszkiek, a másikba a Deszkre kitelepülők kerültek. A két csoport tekintetében külön-külön igyekeztük feltárni a településsel kapcsolatos véleményeket, a faluval és egymással szemben elvárt igényeket, értékítéleteket.

Tanulmányunk legelején fontosnak tartottuk, hogy néhány szót ejtsünk Deszk mindazon jellemzőiről, amelyek témánk szempontjából fontos jelentőséggel bírnak. Ennek értelmében először sorra vesszük a község lényegesebb földrajzi, társadalmi, demográfiai és gazdasági adottságait, adatait illetően infrastrukturális ellátottságát. Az adatok összegyűjtésében nagy segítségünkre volt Deszk Község Polgármesteri Hivatala, a KSH Deszkhez köthető kimutatásai, valamint Deszk saját honlapja, melyen minden információ szerepel a község múltját, jelenét, jövőbeli elképzeléseit illetően. Dolgozatunk további részében a különböző kutatási módszerek alapján birtokunkba került információkat elemezzük. Először arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen „térkép” él a Deszken élő lakosok fejében a településről, vagyis milyen fontosabb gondolatok, érzések, objektumok mentén tájékozódnak a falujukban. Hogy Deszkkal kapcsolatban minél többféle véleményt megismerjünk, számos beszélgetést folytattunk és jó néhány interjút készítettünk deszki lakosokkal (kitelepülőkkel és „ősdeszkiekkel” egyaránt), köztük a város vezetésének pro-

minens személyeivel is. A kitelepülők véleményének megismeréséhez kérdőíves adatfelmérést is végeztünk, amelynek alapjául a falu kitelepülők által frekventáltan lakott lakórészéből, egy lényegében egyszerű véletlen mintavételi eljárással vett minta szolgált. A tanulmány megírásakor az elkészített interjúk anyagokat és a belőlük származó információkat nemcsak külön blokkban és szó szerint is közöljük (a polgármester monológjától eltekintve), hanem minden olyan pontnál, ahol véleményünk szerint plusz háttéranyagot szolgáltatott, felhasználjuk azokat.

Kutatásunk során igyekeztünk megfelelő képet adni Deszk jövőbeni fejlődési tendenciáiról, a lakosok lehetőségeiről, azokról a motivációkról, amelyek a deszki emberek életében releváns tényezőknek bizonyulnak. Kiváltképp érdekes vizsgálódási szempontnak minősültek a kitelepülők Deszkre költözésének az okai, Deszk életében való szerepvállalásaik, valamint az, hogy a község távlati céljában miként jelenik meg a kitelepülők igényeihez való alkalmazkodás. Deszk jövőbeni fejlesztési koncepciójának egyik alapvető pillére a kitelepülők elvárásainak felértékelése és azok minél nagyobb mértékben való figyelembe vétele.

DESK KÖZSÉG ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

Bármelyik település fejlődési lehetőségeit és kapacitását természeti adottságain kívül nagy mértékben befolyásolja, hogy milyen a helyi társadalom összetétele, milyen gazdasági, foglalkoztatási és jövedelmi viszonyok a jellemzőek, milyen a kulturális, infrastrukturális helyzet. Mivel tehát egy község fejlődését megfelelő társadalmi-gazdasági környezet megteremtésével lehet biztosítani, ezért az alábbiakban röviden áttekintjük ezeket az aspektusokat a vizsgált településünkre vonatkozóan.

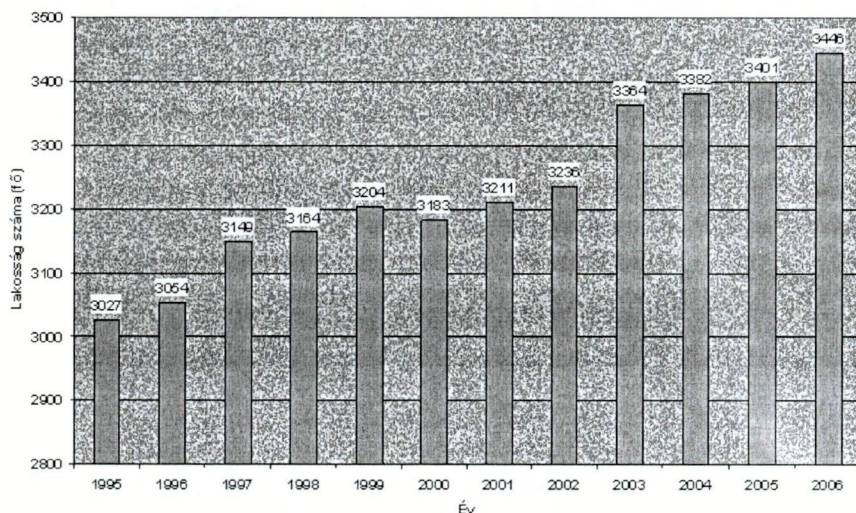
Deszk község Szeged központjától 9 km-re található, a szegedi kistérség részeként, amely Csongrád megye déli-délnyugati részén, a szerb határ mentén helyezkedik el. Szeged vonzása rendkívül meghatározó, hiszen az ország negyedik legnagyobb városaként társadalmi és gazdasági tekintetben is regionális központ. Deszk közúti közlekedési hálózatban betöltött szerepével kapcsolatban meg kell említeni, hogy a községet keresztülszeli a 43-as nemzetközi főút, amely Makon át egészen a nagylaki román határátkelőig halad, ebből adódóan forgalma is

igen nagy. Vasútvonal is áthalad a településen, vagyis a Szeged-Mezőhegyes vasútvonal vasúti közlekedési kapcsolatait biztosítja. A községre nem jellemző a tanyaavilág, jelenleg mindössze 19 tanya van.

DEMOGRÁFIAI FOLYAMATOK

A község több mint ötszáz éves múltra tekint vissza. A 18. század eleji török háborúkban teljesen elpusztult és elnéptelenedett, ezek után szerb határőr katonákat telepítettek be a községbe. A szerb nemzetiségűek aránya napjainkra már nem túl jelentős, de arányát tekintve még mindig itt a legnagyobb a térségben, a teljes népesség 4,9%-át teszi ki.

Deszk, mérsékeltén ugyan, de növekvő lélekszámú településnek mondható, a település népességszáma az utóbbi 10 évben egyenletesen 3000-3400 fő között mozgott. Lakossága az 1995-ös népszámlálási adatok alapján 3027 fő, 2006. január 1-jén 3446 fő volt, tehát a növekedési ráta 1995-ös évhez viszonyítva 13,8%, az az tíz év távatában a deszki népesség 419 fővel gyarapodott (1. ábra).

1. ábra: A deszki népesség alakulása 1995-2006 között adott év január 1-jén (fő)

(Forrás: KSH)

Deszk korcsoportonkénti megoszlását nézve a 0-5 év közötti, azaz óvodás vagy annál kisebb korú gyermekek száma 202 fő, a 6-14 éves korintervallumban, vagyis az általános iskolás korú gyermekek száma 399 fő. A 15-18 év közötti fiatalok létszáma 185 fő, a 19-59 év közöttiek, vagyis lényegében a munkaképes korúak száma 2070 fő. A 60 év felettiek, vélhetően már nyugdíjas lakosok száma 1960-tól (431 fő) fokozatosan emelkedett, 2006-ra 590 fő lett. Tehát elmondható, hogy a deszki lakosok majd 1/5-e nyugdíjas, amit a Szegedről kitelepülők kedvezőbb korösszetételével kíván a település kompenzálni. Népsűrűsége a Csongrád-megyei átlag (102 fő/km²) alatt van: 62,2 fő/km². A nemek megoszlása az országos átlagnak megfelelően billen a nők javára, 2006. január 1-jén a férfiak száma 1712 fő, a nők pedig 1734 fő volt.

Az élveszületési és halálozási arány az országos átlagnak megfelelően alakul, vagyis többen haláloznak el, mint ahányan születnek. 2000-ben volt a mélypont, amikor 51 fő halt meg és csak 26 fő született, ez megmutatkozott a népesség számának visszaesésében is. Tehát a természetes fogyás a község területén is jellemző, azonban Deszk esetében ezt a csökkenést jól kompenzálja a pozitív vándorlási különbözet (lásd: 1. sz. táblázat). Vagyis a demográfiai folyamatok ellenére a lakossági létszám mégis fokozatosan nő (2000. évet kivéve), elsősorban a kitelepülőknek köszönhetően, akik zömében Szegedről költöznek ki.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Természetes szaporodás	0	2	-14	-12	-16	-26	-6	-1	-14	-8	-3
Vándorlási különbözet	0	25	109	27	56	5	34	26	142	26	22
Egyenleg	0	27	95	15	40	-21	28	25	128	18	19

1. sz. táblázat: Deszk lakosságának számát befolyásoló tényezők: természetes szaporodás és a vándorlási különbözet alakulása 1995-2005 között (Forrás: KSH)

A GAZDASÁG ALAKULÁSA: JÖVEDELMI ÉS FOGLALKOZTATÁSI VISZONYOK

Deszk község gazdasági fejlődését régebben alapvetően befolyásolta a mezőgazdasági jelleg, de most már nem csak ez a mezőgazdasági profil a domináló. Jelenleg döntően a nagybirtok keretein belül folyik a mezőgazdasági termelés, de kisebb földterületeken mezőgazdasági őstermelők is végeznek gazdálkodó tevékenységet. 1987-től folyamatosan csökkent a mezőgazdaságból élők száma, de sok nyugdíjas és aktív dolgozó kötődik ma is a TSZ-hez (356 fő). A falubeliek elmondása szerint a településen már szabad föld nincs. Egyrészt megvették házhelynek, illetve lakóparkosítás céljából már csak a telkeket árulják, másrészt a nagybirtokosok megvették a külterületi vetésterületeket. Továbbá itt nem jellemző, hogy a munkáltató éhbérért dolgoztatja, kihasználja, kizsákmányolja a munkavállalót, igaz sok az illegális munkaerő, sok kisgazda „románokat”⁴ dolgoztat.

A nagyobb munkaerőt foglalkoztató intézmények a TAUGÉP Kft., az Agronómia Kft., a Tüdőkórház, a Footmark és a Polgármesteri Hivatal. Az ipari ágazatot tekintve a település egyik legnagyobb ipari területe a TAUGÉP Kft.-é, ahol az 1990-es évek közepére egy több mint 150 főt foglalkoztató gépgyár alakult ki, és ahol a dolgozók több mint 50%-a deszki lakos. A településen működik az Agronómia Kft. korszerű szarvasmarha telepe, amely osztrák tulajdonban van. Deszk neve az országban nagyon sokaknak egybeforr a megyei fenntartású és a volt Gerliczy kastélyban működő Tüdőkórházzal. A Csongrád megyei Önkormányzat által fenntartott szakkórház közel 100 fő deszki lakost foglalkoztat, de sokan járnak ide Szegedről és a környező településekről is. A rendszerváltozást követően nőtt a helyi kiskereskedelmi egységek (bolt, kocsmá, stb.), és közel 350 a kisvállalkozók száma.

Gazdasági aktivitást nézve a KSH adatai szerint Deszk munkaképes lakossága kb. 1300 fő, a munkanélküliségi ráta 2005. augusztusi adatok alapján 6,8%, a nyilvántartott munkanélküliek száma 88 fő. A mezőgazdasági foglal-

⁴ A román kifejezés ebben a kontextusban használt változata nem minden esetben a nemzetiségi hovatartozást jelenti. A kutatási terepen szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogy a lakosság nagy része egységesen a román kifejezést használja minden Románia területéről érkezett vendégmunkásra, még akkor is, ha az illető egyébként magyar származású. (a szerk.)

koztatás drasztikus csökkenése után nőtt az önálló mezőgazdasági gazdálkodók, őstermelők száma, de sokan maradtak munka nélkül, elsősorban speciális mezőgazdasági munkások és az alacsonyabb iskolai végzettségűek. Növelte az 1990-es évek elején a munkanélküliek számát a TAUGÉP Kft. nehéz helyzete is. A képzett szakmunkások munkát találtak környékbeli települések üzemiben, vállalkozásaiban. Deszken érvényben van a „segély helyett munkavégzés” elve, vagyis mindenkinek munkát ajánlanak, aki dolgozni akar, ilyenek többek között a különféle közcélú munkák. Tehát a rendszeres szociális segélyre jogosult aktív korú, nem foglalkoztatott lakosok közhasznú illetve közcélú foglalkoztatottként dolgoznak az Önkormányzatnál illetőleg a Deszki Település-üzemeltetési Kht-nál. A munkanélküliség csökkentésével párhuzamosan további cél az egyes társadalmi csoportok leszakadásának megállítása.

INFRASTRUKTURÁLIS ELLÁTOTTSÁG ÉS KULTURÁLIS ÉLET

Elmondható, hogy az utóbbi években infrastrukturálisan látványosan és sokat fejlődött a település. Az utcák aszfaltosak, a fő tér impozánsan van kialakítva, ahol megtalálhatóak az Egészségház, a Polgármesteri Hivatal, Posta és a Faluház intézményei. A Faluházban helyet kapott a könyvtár, a művelődési ház, a teleház és a mozi. Deszk mindmáig legjelentősebb intézménye a Mellkasi Betegségek Szakkórháza, amely a szegedi Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Szív- és Tüdőklinikájához tartozik. Emellett van a településen iskola (külön alsó és felső tagozatosok számára), napközi otthonos óvoda, sportcsarnok és szabadidő park is. Várhatóan 2006. december 31-ig Európai Unió támogatással kiépül a település egészére a szennyvízhálózat. A község egy új lakópark építését is elkezdte a település észak-nyugati részén, ahová nem titkolt szándékkal, a Szegedről kitelepülőket várják.

A község lakosságának kulturális és szabadidős tevékenység iránti igényei többféle változatban nyerhetnek kielégítést, amelynek színterei is adottak az 1997. őszén átadott sportcsarnok, valamint az 1998-ban avatott Faluház révén. A Faluházban havi rendszerességgel tartanak különféle összejöveleteket, civil szervezetek programjait. Az önkormányzat is évente több alkalommal tart itt rendezvényt, továbbá az általános iskola kulturális, szakköri tevékenysége is

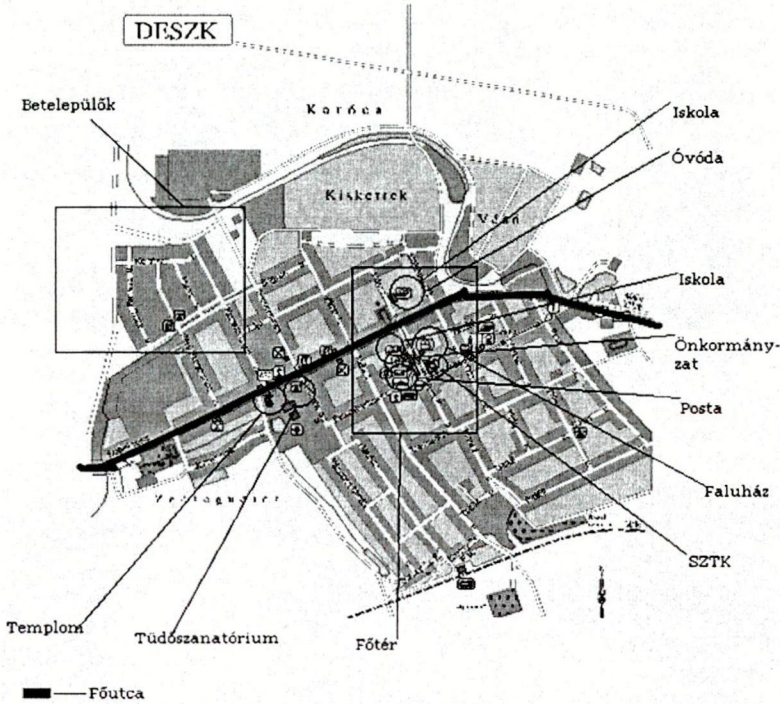
döntően a házban történik. Az ország kulturális életében jártasaknak a szerb kultúra egyik fellegvárát is jelenti Deszk neve és a Nemzetközi Kulturális- és Gasztronómiai Fesztivál helyszínét is, melynek keretében 2006-ban már hetedik éve kerül megrendezésre a Polgármesterek Nemzetközi Főzőversenye.

A TELEPÜLÉS MENTÁLIS TÉRKÉPE

Deszken mentális térképeket készítettünk a kötetlen felidézés módszere alapján. A húsz mentális térkép közül tízet tősgyökeres deszkiek, másik tízet pedig kitelepülők készítettek. A mentális térképek készítettésekor igyekeztünk a faluban lakók közül különböző társadalmi rétegekből válogatni a térképek készítőit, és tettük ezt a falu különböző pontjain.

Módszerünk elérte a kívánt eredményt, ugyanis sikerült olyan csomópontokat találni, melyek mindenki számára jelentősek. Az alábbi térképen (2. ábra) szemléltetjük a csomópontok előfordulását (csak azokat a pontokat jelöltük, melyeket minden térképkészítő megjelölt a maga rajzán). Érdekes megjegyezni, hogy a kitelepülők által rajzolt mentális térképeken lényegében ugyanazon tájékozódási pontok szerepeltek, mint a tősgyökeres deszkieknél, ideértve a főtéren található valamennyi intézményt. Ez több ok miatt is lehetséges: egyrészt az ideköltözéssel kapcsolatos ügyintézés céljából mindenképpen fel kellett keresni a Polgármesteri Hivatalt, másrészt valószínűsíthető, hogy a kiköltözők nagy része előzetesen informálódott a faluról, annak fontosabb intézményeiről, kulturális adottságairól. Persze a kitelepülők a saját körzetüket lényegesen részletesebben rajzolták meg, mint a Deszk „ősi” belső területén élők. Volt aki, azt mondta, hogy már lassan az új utcaneveket sem ismeri arra, mert annyi keletkezett az utóbbi években.

Az összesített mentális térképen látszik, hogy melyek voltak azok a hangsúlyos pontok, amelyek minden térképkészítő számára annyira fontosak voltak, hogy azt rárajzolta saját térképére. A különböző intézmények bejelölése, mint például a két iskola (alsó és felső tagozat), az „Sztk” (Egészségház), az önkormányzat, a posta, a Faluház, valószínűleg azokat a fő pontokat jelölik, melyek hangsúlyosak a településen, és melyeket igénybe is vesznek.

2. ábra: Deszk mentális térképe

A rajzolóknak szinte kivétel nélkül a főutca megrajzolásával kezdték a mentális térkép elkészítését. Legtöbb esetben ezt követte a templom, majd a tüdőszanatórium berajzolása. Ebből látszik, hogy a legelsőkhöz azokat a jellegzetességeket rajzolták, melyek meghatározzák a település jellegét, melyek jelentősek Deszk megítélése szempontjából. A főút a leghangsúlyosabb, hiszen az átmenő forgalom helyszíne, a templom a település jellegzetessége a tüdőszanatóriummal együtt, mely korábban kastélyként funkcionált. Világosan láthattuk a sorrendből, hogy előbb a település jellegét meghatározó épületeket jelölték be a rajzolóknak, és csak ezt követően jelölték a közszolgálati intézményeket.

A mentális térképen látható, hogy a rajzolóknak az új lakóparkon kívül nem preferálták a központon kívül eső falurészeket vagy intézményeket. Jelen esetben csupán azokat tartottuk fontosnak, melyeket az összes térképrajzoló felvázolt. Természetesen voltak sematikusabb és egészen precíz térképek.

Igyekeztek a rajzolókat úgy irányítani, hogy azzal a térképkészítést ne befolyásoljuk. Felhívtuk a rajzolókat a figyelmét arra, hogy számukra fontos intézményeket, valamint azokat a részeket jelöljék a térképen, melyeket valamilyen okból fontosnak tartanak. Elemzésünk során azért nem részletezzük az összes mentális térképet, mivel tanulmányunkban a betelepülők helyzetére, valamint ezzel kapcsolatban az őslakosok attitűdjeire fektettük a fő hangsúlyt. Előzetes hipotézisünk, miszerint a rajzoló jelentős része jelölni fogja a lakóparkot, helytállónak bizonyult, hiszen mindenki jelölte.

A két csoport mentális térképeit összehasonlítva szembevetendő momentumként mindenképpen megemlítenénk, hogy azok a „térképkészítők”, akik régóta Deszken élnek „betelepülők” címszó alatt jelölték meg az új osztású telkeket (a térképen a bal felső sarokban található terület), míg a – főként Szegedről – kitelepülők lakóparkként. Nem véletlenül tulajdonítanak ennek a területnek oly nagy jelentőséget, hiszen lényegében az újonnan betelepülők egyfajta lökést adnak a falunak, népességnövelő erőként vannak jelen, s nem mellékesen a falu képét gazdagítja a lakópark egy impozáns falurésszel, mely néhol az amerikai kertvárosokat idézi az arra járó számára. Továbbá nem elhanyagolható az anyagi szempont sem, hiszen az odaköltözők által fizetett helyi adók is Deszk Község Önkormányzatához folynak be. A lakópark jelentősége látható, hiszen a húsz térképkészítő mindegyike megjelölte, akárcsak a fent látható köztérményeket. Tehát a deszki „őslakosokkal”, vagy már régebben ott élőkkel és a kitelepülőkkel készített mentális térképek fontos kutatási irányra vetítettek rá, hiszen ezzel a lakóparkhoz való viszonyulást, annak fontosságát is vizsgálni tudtuk, és mint utólag látni fogjuk, a deszkiek életében valóban fontos helyen szerepel a betelepülők lakóparkja. A fontosság vitathatatlan, és a térképek rajzolása közben egyéb, különböző attitűdöknek lehettünk fültanúi a lakóparkra vonatkozóan.

A térképkészítők egy részének elmondása szerint ugyanis jelentős, hasznos a betelepülők által birtokolt falurész, ám olyan szegregációs folyamatok is közrejátszanak, mely az ősfalusi számára visszatetszést okoz. Voltak olyan vélemények, hogy Deszk lassan olyan lesz, mint a panel a városban, senki nem fog ismerni senkit. A kitelepülőket sokan csak látásból ismerik, a tősgyökeres deszkiek elmondása szerint, főleg szegediek és főként orvosok, ügyvédek költöznek a régi-új lakópark telkeire. A deszkieknek ugyanis nincs rá pénzük, hi-

szen nagyon felment a telekár, sőt minden földnek az árát megemelte Deszken a lakópark. Ezért inkább telekmegosztással illetve öröklés révén próbálnak a deszki fiatalok helyben lakáshoz jutni. Az új lakóparkba a deszkiek közül szinte senki sem költözik. Többen sérelmezték azt is, hogy a betelepülők nem vesznek részt kellőképpen a falu életében, nem mutatnak hajlandóságot a beilleszkedésre, csupán ágybérletet váltottak Deszken. Ez a folyamat jól kimutathatóan több tősgyökeres deszki számára csodálkozással és egyfajta rosszallással jár. Mindazonáltal azt mégsem lehet mondani, hogy konfliktus lenne a kitelepülők és a deszkiek között. Mi úgy ítéltük meg, hogy egyfajta tartózkodás tapasztalható mind a két fél részéről a másik irányába.

INTERJÚK

Kutatásunkat Deszk községről, a település feltérképezésével kezdtük. Lendületesen fejlődő faluról van szó, melynek határozott tervei, elképzelései vannak a jövőt illetően. A viszonyok feltérképezése érdekében strukturálatlan interjúkat készítettünk a település meghatározó alakjaival, akiknek vélhetően rálátásuk van a település helyzetére, és segítségünkre lehetnek gondolataikkal. Később jobbnak láttuk strukturált interjúk készítésébe fogni, mivel a kutatásunk elején jártunk, és ezért inkább gondolatokra, meglátásokra, javaslatokra lettünk volna kíváncsiak, melyek mentén elindulva akár mélyebb összefüggéseket is feltárhatunk a községgel kapcsolatosan. Három jelentős mélyinterjút készítettünk, mind a hármat olyan személlyel, aki tisztaban van Deszk társadalmi, infrastrukturális helyzetével.

Az interjúk során igyekeztünk a személyeket kutatási témánknak megfelelően kompetenciájuk alapján kiválogatni. Első interjúalanyunkat Deszk múltjáról, jelenéről, jövőjéről kérdeztük, valamint megkértük arra is, hogy meglátásait, véleményeit is tárja elénk, hiszen őslakos deszkiként kiválóan ismeri a faluval kapcsolatos teendőket, problémákat. Tőle tudtuk meg, hogy a jelenlegi polgármester MSZP-s és a rendszerváltás előtt tanácselnökként tevékenykedett, aztán a rendszerváltás után megválasztották polgármesternek. Ez a harmadik ciklusa. Egyszer volt csupán más polgármestere a falunak. Beszél

ellenzéki erőkről, melyek rövid ideig felütötték a fejüket Deszk életében, de nem voltak hosszú életűek. Láthatóan teljes mértékben elégedett a polgármesterrel, hiszen Deszk fejlődik, virágzik amióta ő tartja kezében a „marsall botot”, fejlődést pedig nem kell megmagyarázni, az párhovatartozástól független. Megkérdeztük, hogy van-e konfliktus a képviselőtestületen belül, de elmondása szerint konfliktusról szó sincs, teljes az összhang, annak ellenére, hogy különböző pártszimpátiájú emberek ülnek a képviselők között. Szinte mindig ugyanazok a képviselők, tehát egyfajta állandóságról lehet beszélni. Elmondása szerint a település a rendszerváltozás óta töretlenül fejlődik, melynek következményeként Deszk adottságait tekintve minden igényt kielégít. Például a Faluháznak a település nagyságához mérten elég nagy forgalma van, amely forgalmat zömében iskolások jelentik.

A betelepülőkkel kapcsolatban azon véleményének ad hangot, mely szerint őket nagyon ritkán lehet látni Deszk belső körzetében. Nem nagyon ismerik őket, ám ennek megszüntetése érdekében próbálnak lépéseket tenni. A községben alapvetően megvannak a helyi hírközlő eszközök lehetőségei, már több mint 10 éve havi rendszerességgel jelenik meg a Deszki Hírnök, amely az elmúlt 8 évben minden önkormányzati, intézményi és lakossági hírt közölt, amely a szerkesztőség tudomására jutott, és a szerkesztőség azt közlésre alkalmasnak tartotta. Ebben a helyi lapban általában mindig beszámolnak arról, ha egy érdekes személy költözik ki a faluba, ezzel is elősegítve a beköltöző integrálását, mert ezáltal ők is szívesebben fordulnak a település felé, és nem csak a lakópark és Szeged között ingáznak. Néha lehet falunapokon látni egy-egy családot, de számottevően nem veszik ki részüket a deszki társadalmi életből. Ennek elősegítése céljából próbálnak olyan rendezvényeket, eseményeket megszervezni, amelyek sikeresen bevonják a betelepülőket a helyi közéletbe. Ilyen volt például a szép kertek díjazásának eseménye, amelynek kapcsán körbejárták a községet és kiválasztották a legszebbeket, majd egy kertészmérnökökből álló zsűri (Szeged és Mórahalom főkertészei is a zsűriben voltak) ítélte oda a díjat épp egy Szegedről kiköltözőnek. A díjátadó ünnepségen megjelent a díjazott, amely egy kapcsolat elindulását is magával hozta és azóta rendezvények szervezésébe is besegít az illető.

A mozi törzsközönsége sem a lakóparkból kerül ki, hiszen az ott élők elsősorban Szegedi filmszínházakat látogatják. Deszken általában a deszkiek

néznek filmeket és inkább a harmincas korosztályra jellemző a mozi látogatása. Egyébként a településen szemmel láthatóan nem lehet panasz a kulturális adottságokra, legalábbis, ami méretéből a lakosságszámától várható lenne, azt túl is teljesíti a település. A Faluház próbálja a híd szerepét betölteni a betelepülők és a már régóta Deszken élők között. Interjúalanyunk is azon elkeseredésének adott hangot, hogy a betelepülők nem is nagyon szeretnék a deszki társadalom tagjaivá válni, nem akarnak részesei lenni a helyi kultúrának. A faluház kis csapata azonban próbál mindent megtenni annak érdekében, hogy ha már Deszken élnek érezzék magukat lélekben is deszkieknek.

A betelepülők társas érintkezésének aktivitását leszámítva kedvező képet kaptunk Deszkről. Fejlett infrastruktúra, szilárd burkolatú utak minden utcában, elindult és lassan be is fejeződik a csatornázás teljes körűvé tétele. A betelepültek közül sokan járatják a faluházba néptáncra gyermekeiket, így amikor értük jönnek, lehetőség nyílik elbeszélgetni velük. Azt kell látnunk, hogy lényegében a betelepülők távolságtartása azon is múlik, hogy gyermekeiket mennyire engedik résztvenni a deszki kulturális életben, ami által közvetett módon a szülők is bekapcsolódhatnak a helyi közösség életébe.

Egy-egy település népességmegtartó képességének egyik fő meghatározó intézménye az iskola. Az iskola léte és működése nagyban befolyásolja egyrészt a városból kiköltözni kívánó társadalmi csoportok betelepülési szándékát, másrészt pedig a helyben maradás mértékét. Városi agglomerációs övezetekben végzett vizsgálataink során többször szembesültünk olyan, az oktatási alapintézményeket érintő folyamatokkal, melyek szerint a lakosság egy része nem a helyi oktatási intézményekbe járatja gyermekeit, hanem közeli nagyváros iskoláiba. Ennek következményeként ezen gyermekek társadalmi kapcsolatai nagyobb részt nem helyben, hanem a közeli városban alakulnak ki. Deszken végzett kutatásunk során ezért arra is kíváncsiak voltunk, hogy hányan járatják gyermeküket helyben általános iskolába, és hányan választanak inkább szegedi iskolát. Az iskoláról érdemes megemlíteni, hogy két különböző épületben működik az alsó- és felsőtagozat. A tanárok létszáma ideális, 12 gyermekre jut egy tanár, vagyis az osztályok nem túlzsúfoltak. A felszereltsége is ideálisnak mondható, lényegében nem szenved

az iskola semmiben hiányt, sőt nemrégiben modern sportcsarnok is épült, mely a gyerekek mozgásigényét megfelelően ki tudja elégíteni. Mind a 13 osztály részére rendelkezésre áll egy-egy tanterem. A megfelelő termekben átlagosan harminc tanuló helyezhető el. Ezen kívül 3 szaktanteremben folyik oktatás (fizika, számítástechnika, angol). A tantestület fele deszki, a másik fele szegedi, ennek következtében a deszki hétvégi programokra nehéz kicsábítani a teljes tantestületet.

Kutatásunk ezen szakaszában olyan adatokkal is találkoztunk, amelyből rámutatott arra, hogy nem mindenki „látja rózsaszínben a világot” Deszkkal kapcsolatosan. Interjúalanyaink elmondása szerint az iskola és a polgármester közötti viszony kutatásunk idején „éppen kielégítő” volt, korábban ugyanis a település első embere túlzottan bele kívánt szólni az intézmény életébe. Interjúalanyaink véleménye szerint ennek következménye az, hogy kutatásunk időpontjában már a tizenegyedik iskolaigazgató tevékenykedett egy évtizeden belül, Interjúalanyaink szerint, ugyanakkor a polgármester támogatja az iskolát, sőt az egész falu fejlődése érdekében tevékenykedik, jól lobbyszik a falu érdekében és jól használja ki kapcsolati tőkéjét. Hozzá tették, hogy mára lényegében jelenleg korrektté vált az intézmény és a település első embere közötti kapcsolat. Összefogással sikerült elérni, hogy a polgármester az iskolával kapcsolatos ügyeket már az iskolaigazgatóra bízza. Régebben a szülők is a polgármestert keresték, hiszen megszokták a faluban, hogy ő mindent elintéz.

Az iskolával kapcsolatos vizsgálatunk során szembesültünk először azzal is, hogy a gyermekszám statisztikailag nőtt ugyan, ám a 2004/05-ös tanévben ez a tendencia megtorpant és a 2005/2006-os tanévre már jelentősen visszaesett a gyereklétszám (2. sz. táblázat). Ez egyrészt az országosan tapasztalható népességcsökkenő tendencia következménye, azaz idén egy 32 fős nyolcadikos osztály fog ballagni és eddig mindössze 16 gyerek fog beiratkozni elsőbe. Másrészről viszont ez annak az eredménye is, hogy a Szegedről kitelepülők nagyon csekély százalékban íratják a deszki iskolába gyermekeiket. Adatközlőink csupán 2-3 olyan családról tudtak, akik a lakópark lakói és Deszken járatják iskolába gyermekeiket.

Tanév	Tanulócsop. száma	Gyerek- létszám	Ebből lány	Bejárók száma	Napközi cso.	Napközis létszám
1996/97	14	268	127	29	2	40
1997/98	15	278	135	34	2	35
1998/99	14	269	124	29	2	47
1999/00	13	267	132	26	2	46
2000/01	13	269	132	31	2	60
2001/02	13	276	130	25	2	61
2002/03	14	282	132	21	2	51
2003/04	14	282	126	30	2	53
2004/05	13	276	127	26	2	60
2005/06	12	258	112	27	2	68

2. sz. táblázat: Az iskola tanulói létszámának alakulása 1996/97-2005/06 (fő)

Az intézményből minden továbbtanulásra jelentkezőt felvesznek, 60-70 %-át az első helyen megjelölt középiskolába, a többiek a második helyen megjelölt iskolába (3. sz. táblázat).

Tanév	Végzős tanulók száma	Szakközépisk. továbbtanulók	Szakmunkásképz. továbbtanulók	Nem tanul tovább
1996/97	34	13+9G	12	–
1997/98	29	15+3G	11	–
1998/99	35	16+11G	8	–
1999/00	23	7+3G	13	–
2000/01	26	13+8G	5	–
2001/02	24	12+8G	4	–
2002/03	33	20+9G	4	–
2003/04	38	21+7G	9	1
2004/05	41	21+7G	13	–
2005/06	33			–

3. sz. táblázat: Az iskola végzős diákjainak továbbtanulási tendenciái
1996/97 – 2005/06 (fő)

Egyes interjúalanyaink meglátása szerint Deszken nehéz dolgozni, hiszen itt minden szál egy kézben fut össze, minden a polgármester irányítása alá van vonva, még az is, ami nem tartozna hatáskörébe. A lakóparkkal kapcsolatosan találkoztunk olyan a véleménnyel, hogy sokat ad Deszkeknek, de el is vesz. Például az oktatásból elvonja a gyermekeket és Szegedre irányítja őket. A szülők munkahelyük révén inkább Szegeden járatják gyermekeiket iskolába, óvodába, hiszen maguk is ott dolgoznak, továbbá sokakban él az a meggyőződés, miszerint a városi iskola jobb, mint a falusi. A tősgyökeresek nem igazán fogadják be a kitelepülőket, és a kitelepülők sem nyitnak a falu felé, csak lakni jönnek ki. Talán a nagyobb rendezvények mozgatják meg őket egy kicsit. Interjúalanyaink egy része kategorikusan cáfolta, hogy élesebb ellentétek lennének a két csoport között. Megfogalmazódott olyan vélemény, melyszerint aki erősen kötődik Deszkhez, de nem kap munkát az elmegy innen. Főleg a középiskolai korosztály az amelyiknek igen kevés lehetősége van a községben (Padlás Diszkó), ezért ez a korosztály folyamatosan eltűnik a faluból, és a kitelepülési folyamat is megtorpant.

SIMICZ JÓZSEF POLGÁRMESTER (MONOLÓG)

Azért tartottuk fontosnak az interjú monológba szerkesztett változatát behelyezni dolgozatunkba, mert tartalmát tekintve rendkívül tömör és lényeges információkat tartalmaz Deszk életével és jövőbeni koncepciójával kapcsolatban. A monológból kiviláglik az a stratégia, amelyet a polgármester úr és ezáltal a város vezetése követendő útnak tart Deszk fejlődési irányával kapcsolatban.

„1985-ben kezdtem itt Deszken dolgozni, mint pártbizottsági titkár. '90- ben eladtuk a szegedi lakásunkat és kiköltöztünk Deszkre. Én, mint pártbizottsági államtitkár nagyon sokat tettem Deszkért és azzal a szándékkal jöttem ki ide, hogy a város vezetését én irányítsam. Bebizonyítottam, hogy a régi társadalmi rendszerben sem volt mindenki tolvaj és hazug. A rendszerváltást gyakorlatilag az MSZMP-n belüli reformkörösök indították el, aminek részben tagja voltam. Én bizonyítottam magamnak és a környezetemnek azzal, hogy kiköltöztem ,mert nem elmenekültem,

mint a TSZ elnök. Ezt méltányolták a deszkiek és ennek is köszönhetem, hogy polgármester lettem.

Deszk lakossága, a szocialista rendszerben is bejárt Szegedre, a népesség 50%-ának munkalehetőséget biztosítottak a községében, vagy a vasútnál, vagy a szövőgyárban. Az újszegedi szövőgyárnak majdnem a fele deszki volt, még az igazgató is. Helyben munkát találnak a szakkórházban, ahol több mint százan dolgoznak. Van ipara is a településnek. Tehát ebből a szempontból nem lehet hasonlítani egy homoki vagy Makó környéki kistelepüléshez. Itt van egészségügy, itt van ipar és mindig is volt. Itt más volt az életvitel a mentalitás. A mezőgazdasági jellege azért megmaradt, hisz a külterület az 5200 hektár. Nagyüzemi módon folyik, nagybirtokrendszer van döntően.

A falu az én hivatali időmben összkomfortos faluvá vált, válik az idén, hisz megvan a szennyvíz december 31.-éig. Az oktatási rendszerünk a megyében az egyik legjobb. Én azt mondom, hogy inkább invesztáljon valaki 4 millióval többet egy deszki életbe, mint feleannyiért vegyen házat magának máshol a környéken.

Nekem az a meggyőződése, már több mint 40 éves vezetői tapasztalatom, hogy egy települést vagy gyárat nagyon határozottan keményen köll vezetni. Én nagyon keményen kézben tartom az intézmény vezetőket, havonta tartok vezetői megbeszélést, és mindent tudok, hogy mi történik a faluházban, iskolában, vagy az egészségügy területén, és ha olyat észlelek ami nem helyes azt megbeszéljük és korrigáljuk. Engem nem kell szeretni, de azért jó a kapcsolatom mindenkiel. Ez konfliktusokhoz vezethet, de én azért vagyok, hogy kihozzam a maximumot a faluból. Ha én rendben tartatom az utcákat és virágokkal van tele, akkor mondhatom Pista bácsinak, hogy ugyan rakja már el innen a háza elől azt a sódert. Nálunk van közterület-felügyelő is, ettől el voltak ájulva a polgármester társaim. Nagyon jó a kapcsolatom a deszki lakosokkal, szerintem elfogadnak, ezt bizonyítja, hogy háromszor engem választottak meg, hogy az én pártomat választották mindegyik választáson nagyon magas százalékkal, tehát ez egy baloldali település.⁹

A regisztrált munkanélküliek 90%-a dolgozik, feketén. Aki akar, az dolgozik. Itt van a Taugép kft., 150 embert foglalkoztat, az gépgyártással foglalkozik, ennek kábé? - e deszki. Van egy nagy kertészet, ahol zöldségeket termesztenek. Van az Agronómia, itt

⁹ Tanulmánykötetünk megjelenési időpontját megelőzően interjúalanyunkat újra Deszk Község polgármesterévé választották, a polgármesteri tisztség betöltésért indult három jelölt közül a 2006. évi önkormányzati választásokon a szavazók 51,48%-a voksolt Simicz József-re (a szerk.) Forrás: http://www.valasztas.hu/hu/10/10_0.html

200 fejős tehén van, tehát itt is van munka. Itt van a szakkórház, ahol 100 fölött van a helyiek foglalkoztatottsága, valamint a közszolgáltatásban. Aki akar, az kap munkát.

Mindig is volt egy bizonyos bevándorlás. Ez megfigyelhető száz évre visszamenőleg, Meghatároztuk, hogy 2020-ig 3600-4000 között alakul a lakosság. Elvándorlás is mindig volt, hisz amikor a panelprogram volt, a fiatalok bementek ugye a városba. A fordulópontra azért mégis a kilencvenes évek elejére tehető, és a felpörgése a dolognak '95-re tehető. Mi teremtettük meg a lehetőségét annak, hogy ez jövedelmező legyen. Telkeket alakítottunk ki, bele mertünk menni abba, hogy beengedtünk ide olyan vállalkozót, aki felvásárolta a telkeket. Itt jön be a lakópark. Olyan adórendeletet hoztunk, mert a belterületben nagyon sok üres telek volt, hogy rákényszerítettük a kertgazdákat, hogy adják el a telküket, és a fogóhéjak beépültek lassan. Most talán 20 telek után fizetnek adót, a többi beépült.

Vonzóvá vált a település, mert gyakorlatilag '98-ra megépítettünk egy nemzetközi méretű sportcsarnokot, fölépítettük a faluházat (ahol megfordulnak 60000-en évente), minden utat aszfaltossá tettünk, víz gázzal nem is beszélve. Olyan infrastruktúrát alakítottunk ki, ami vonzóvá tette a szegedieknek. Ide nem azok költöznek ki, akik szociálisan nehéz helyzetben voltak, mert itt mindig tudatosan magasak voltak a telekárak, magasán tartottuk. Aki 6 milliót ad érte az biztos nem tíz gyermekes cigány családdal, hanem egzisztenciával rendelkezők. Épít egy szép házat, adót fizet SZJA-t fizet. Annak, ha valaki idejön van rangja, van értéke. Akkor is lenne értelme ezt csinálni, ha esetleg lassulna a kitelepülés, de nem lassul. Ez nem a disznószarzas falusi élet, ha azt akar szagolni menjen máshová. Egy kisebb közösség lakik, ahol minden megvan ahhoz, hogy normális életet éljen. Szép környezet, friss levegő. Az állattartást olyan körülmények között kell csinálni, hogy ne zavarja azt, aki-nek nincs. Befektettünk a reklámba is, tévében, újságban megy a hirdetés. Most vagyunk 3450-en, tíz év alatt 450-nel nőtt a lakosság száma. 2020-ig elérjük a 4000-et. Kevesebben születnek, mint amennyien meghalnak, de ennek ellenére nő a lakosság. Nálunk egyensúly van a kitelepültek és a deszkiek között, nem úgy mint a szomszédos településeken. Nincs komoly probléma. Sokat adunk arra, hogy bevonjuk valamilyen módon a közösségbe őket. Ha száz család valamilyen módon bekapcsolódik a falu életébe, belép a Falunk Egyesületbe, belép a Szamaritánus Egyesületbe, belép a Pedagógiai Egyesületbe, behozzuk a bizottságba, ha bekapcsolódik a kulturális közegbe, akkor ez óriási eredmény, mert akkor minden tizedik házban van egy olyan család, aki sokkal több információt tud a falu belső életéről, mint akit Szegedhez köti minden,

ide csak aludni jár. Ez csak szaporodni fog. Én akkor örülök, ha a Falunapokon idegeneket látok. A lényeg az, hogy bevonhatók. Inkább saját magától jöjjön rá, hogy hasznosan is el lehet tölteni itt az időt. Van mozink is, hát sehol máshol nincs a környék faluiban. Ha Domaszékre kiköltözött 100 család, akkor abból 60 ott áll sorban segélyért, mert nagycsaládos és eladta a panelt, aztán vett egy tanyát és ott tengeti az életét. Nálunk ez nem így van.

Körülbelül 30-70% az arány a kitelepült és a deszkiek között. Nehéz ezt megmondani.

A jogi bizottság elnöke is újonnan kitelepült, tehát vannak itt a képviselőtestületben is. Körülbelül a lakóparkosok 30%-a járattja ide iskolába a gyerekeit. Egyre többször lehet azt látni, hogy összejárnak, barátkoznak, sütnek, grilleznek, kis közösséget alkotnak. Ez a lényege, hogy itt vagyok a város árnyékában, de kiállok és akkor látom a fogadalmi templomot.

Egy falu, ha ad magára és akarja, hogy az a falu ne haljon ki, akkor meg kell teremteni az önkormányzatnak a telekeladást. A rendezési tervbe ki kell jelölni, hogy ide csak újjépítésű házak mehetnek. Amikor ide kerültem, gyorsan szereztem kárpótlási jegyet és akkor sikerült 40 telekre való területet megszerezni, ezt már beépítették, házak vannak rajta, kész van. A lakópark óriási lehetőséget nyújtott meg a befektetőnek köszönhetően, aki ide befektetett egy milliárd forintot. Ezt az önkormányzat nem tudta volna megcsinálni, de ez megadta a falu fejlődésének, minőségi fejlődésének a lehetőségét. Kezd egy kertvárossá átalakulni. Óriási profitált ebből a falu. A pénzt azok hozzák, akik dolgoznak és adóznak, ide csak ilyenek költöznek. Az egy főre eső személyi jövedelemadó Szeged után itt a legnagyobb. Ez ide visszafogor. Önmagában ez a fajta szociális összetétel adhat egy olyan lehetőséget, ami majd ide vonzza majd az idegent és elindul egy falusi turizmus is akár, elindulhat egyfajta gyógy turizmus is, vagy kerékpár-turizmus."

A polgármester úr nyilatkozatából kitűnik, hogy egy erős kezű vezetés híve és egy kiforrott koncepció megvalósítása érdekében következetesen próbál haladni a cél felé. Határozott elképzelései vannak a jövőre nézve, melyekért magabiztosan kiáll. A falu értékelésénél negatívumot nem mond, ám a népességnövelő koncepciójában nem tűri el az alacsony egzisztenciájúak beköltözését. Deszkből egy haladó, korszerű községet szeretne építeni, a tradicionális állattartó falusi lét helyébe emelni. Szavaiból azt vettük ki, hogy nem szívesen látja az „állattartás szerelmeseit”, sokkal inkább szeretne egy olyan községet lét-

rehozni, ahol nem az állattenyésztő-állattartó jelleg dominál, hanem egy úgy-mond kertvárosi jelleg bontakozik ki, ahol mindenki jól érzi magát.

Az alacsony egzisztenciának nincs helye a faluban. Törekszik arra, hogy minél magasabban kvalifikált polgárok alkossák Deszket, vagyis a telekárak magasan tartásával igyekeznek kiszorítani azokat, akik esetleg olcsó telken szeretnének olcsón építkezni, vagyis küzd az ellen, hogy az esetleg alacsony egzisztenciájú emberek megtörjék Deszk egzisztenciális, valamint küllembeli pozitív megítélését.

TŐSGYÖKERES DESZKI VÉLEMÉNYEK

Lényegében minden megkérdezett annak a véleményének adott hangot, hogy a kitelepülők tulajdonképpen nem is a faluba költöznek, hanem a kertvárosi övezetet egy külön, falun belüli kisebb „falunak” gondolják, ahol egyfajta nyugati kertvárosi „feeling” az uralkodó. Tehát a kitelepülők jó része teljesen ismeretlen az „ősdeszkiek” számára, és egyáltalán nem fáradnak azon, hogy nagyobb szerepet vállaljanak Deszk közéleti szférájába. A tősgyökeres deszkieknek semmiféle fenntartásuk nincs a betelepülőkkel szemben, konfliktusról sem tettek említést, sőt úgymond már megszokták őket. Az is kiderül a hozzászólásaikból, hogy a deszkiek egyáltalán nem költöznének ki az említett lakóparkba, mivel egyrészt az régen egy lápos terület volt, másrészt anyagilag sem tudnák megengedni maguknak az odaköltözést.

Aki a faluban – szándékosan használjuk így a kifejezést – nőttek fel azok ragaszkodnak a településhez, igaz némelyikük kénytelen elmenni, mivel helyben nem talál magának munkát. Megjegyezzük, hogy ezek az emberek vélhetően a mai kor igényeihez mérten alulképzettek lehetnek. A lakópark megjelelésére gyakran használták az „oda ki” kifejezést, ami szintén megerősített minket azon meggyőződésünkben, hogy elég erős elkülönülés tapasztalható a két csoport között. Véleményük szerint inkább a középkorúak és a fiatal házások mennek ki Szegedről „oda ki” a lakóparkba lakni.

A faluvezetéssel kapcsolatban általános a kedvező vélekedés, vagyis látható a fejlődés a faluban. A polgármester munkájáról viccesen megjegyezték, hogy eddig még nem volt vele semmi baj, valamint, hogy ha már 12 éve ő a polgármester, az már jelent valamit.

A SZEGEDRŐL KITELEPÜLŐK

Szeged népessége évről évre csökkenő tendenciát mutat: 1990-ben még csaknem 173 ezer állandó lakost tartottak nyilván, napjainkra azonban a város lélekszáma 163 ezer alá csökkent. A lélekszám fogyásában egyrészt az a demográfiai folyamat mutatkozik meg, amely országos szinten is, vagyis a születések száma elmarad a halálozások számától, másrészt a szuburbanizáció jelensége is közrejátszik ebben, melynek következtében évente több száz azoknak a száma, akik kiköltöznek valamely környező településre.

Itt meg kell említeni, hogy Szeged városát elhagyók két nagy csoportba sorolhatók: egyes családok azért költöznek, mert sok pénzük van, mások azért, mert kevés. Tehát a kiköltözők egy része a városi panel ház eladásából nyert összeg fejében egy olcsóbb falusi házat vesz és a fennmaradó összeget feléli vagy a család pénzügyi egyenlegének helyreállítására használja fel. A tehetősebbek viszont nem ilyenfajta kényszer hatására, hanem a városi forgalom elől menekülnek a környező településekre, és építenek olcsóbb telken impozáns házat. Azonban azt is látni kell, hogy a kiköltözők java része a lakóhelyváltás után is a városhoz kötődik, ott van a munkahelye, gyerekeit is Szegedre járattja iskolába.

A KITELEPÜLŐK DESZKKEL KAPCSOLATOS ATTITÜDJEI

Az egyik közkedvelt célpont a szegediek számára Deszk, ami a községnek jelentős bevételt eredményez. Tehát a személyi jövedelemadó önkormányzatra jutó hányada és a növekvő iparüzési adó kedvezően alakítja a község költségvetését. Tanulmányunkban fentebb közölt interjújában ezt támasztja alá Simicz József, Deszk polgármestere is. A faluban ma négyszázzal laknak többen, mint egy évtizede. A többi községhez viszonyítva Deszken drágák a telkek, egy négyzetméter akár 5-7.000 forintba is belekerülhet. (Viszonyításképpen Újszegeden a telekár kb. 10.000 Ft/m²). Ebben minden bizonnyal közrejátszik Szeged – főleg Újszeged – közelsége is, de mint az már korábban a polgármester szavaiból kiderült ez egy tudatos településfejlesztési koncepció része is. Ebből adódóan a községet elsősorban a komoly egzisztenciával rendelkező, magasabb társadalmi rétegekhez tartozó vállalkozók, mérnökök, orvosok, jogászok választották az utóbbi időszakban.

Vizsgálódásunk alapját egy kérdőíves adatfelvétel adta, amelyet személyesen kérdeztünk le Deszk azon lakóközterében, ahol a kitelepülők túlnyomó részben laknak. Érdemes tudni, hogy a kitelepülők által lakott részen kizárólag kertes, családi házak találhatók. Tehát alapsokaságnak a kitelepülöket vetjük, akik létszáma megközelítőleg 1000 főt tesz ki, de sajnos erről pontos adatot nem tudtunk szerezni, köszönhetően annak, hogy Deszken sem tudják pontosan a számukat. Mivel a községben az átlagos gyermekszám 2 fő, ezért ideális esetben 4 fős családokkal lehet számolni, ami azt jelenti, hogy körülbelül 250 kitelepült család él a környéken. Mintavételi eljárásunkban az egyszerűen elérhető alanyokra hagyatkozó mintavétel módszerét alkalmaztuk, vagyis minden második házba becsöngetve kértük meg az ott lakót, hogy válaszoljon kérdéseinkre. Kutatásunk ezen részében mintegy 45 háztartásban készítettünk kérdőívet. Pozitív tapasztalatként elmondható, hogy a megkeresettek szinte mindegyike hajlandó volt a válaszadásra, sőt további értékes információkat is szolgáltatott kutatási anyagunkhoz. A kérdések megválaszolása mellett, hosszabb beszélgetésekben jutott idő a kitelepülők érzés- és gondolatvilágának mélyrehatóbb megismerésére is. Ezeket a véleményeket felhasználtuk a kérdőívben szereplő kérdésekre adott válaszok alaposabb elemzése céljából.

A megkérdezett kitelepülők majd 8/10-e (77,8%) Szegedről költözött Deszkre, a fennmaradó hányad az ország legkülönbözőbb pontjairól, mint például Eger, Dévaványa, Budapest vagy Békés. Akik nem Szegedről költöztek a településre, azoknak nagy többségéről elmondható, hogy rokoni szálak (főleg házasság) végett válsztották a települést állandó lakóhelyül. A Szegediek közül a legtöbben azért jöttek Deszkre lakni, mert családi, kertes házat szerettek volna, sokan ott akarták hagyni a szegedi panelt, valamint csendes, nyugodt környéken akartak élni. Érdekes módon azt is sokan megjegyezték, hogy itt kaptak a pénzükért házat, vagyis olcsóbb a telek, mint például Újszegeden. Ez azért meglepő, mert a környező településekhez viszonyítva messze Deszk telekárái a legdrágábbak. Vegyük például Dóc község esetét, ahol 1 Ft/m² telekárrel is találkozhattunk, annak fejében, hogy aki telket vásárol 3 éven belül fel is épít rajta egy házat. Azonban itt mégis arról lehet szó, hogy a szegedi kertvárosrészekhez képest még mindig olcsóbbak az árak és a választásnál nem utolsó szempont a falu Szegedtől való távolsága sem.

A válaszadók nagyobb része, 60%-a hét vagy annál kevesebb éve él Deszken, míg a 20 vagy annál több éve Deszken élők aránya kicsivel több mint 1/10 (11,1%). A településen eltöltött időtől függetlenül a teljes mintából 40 kitelepülő mondta azt, hogy kifejezetten szeret Deszken élni, sőt további három személy adta azt a választ, hogy inkább szeret, mint nem. A negatív tartományba tartozó 'inkább nem, mint igen' választ mindössze ketten jelölték meg, tehát nem volt olyan, aki egyáltalán nem szeret a településen lakni. Ezt elsősorban a hangulatos, nyugodt, csendes környezettel indokolták, valamint a friss és tiszta levegő, a zöld környezet és a közvetlen, segítőkész emberek is okként szerepeltek válaszaikban. Ezekben az értékítéletekben mindenképpen megjelenik a Deszkhez való érzelmi viszonyulás pozitív formája, igaz a lelki kötődés tekintetében már korántsem ilyen egyértelmű a helyzet. Az mindenképpen megállapítható, hogy az „Ön lélekben deszkinek tartja magát?” kérdésre adott válaszok között a hét vagy annál kevesebb éve Deszken élők esetében csupán két igen feleletet találunk. Az igen válaszok aránya mindössze 22,2%, amelynek megoszlása 0-7 év között 10,0%, 8-19 év között 30,0%, 20 év felett 60,0% (4.a táblázat). Mindez azt mutatja, hogy a viszonylag rövidebb ideje Deszken lakók között még nem alakult ki erős lelki kötődés. Azonban amint azt a 4.b táblázat mutatja a már huzamosabb ideje (8-19 év) itt lakók esetében is megmaradt az „anyaváros” iránti lelki viszonyulás, hiszen mindössze 38,6%-uk érzi teljesen deszkinek magát és 30,7%-uk egyáltalán nem ill. csak részben.

Deszken eltöltött évek száma	Lélekben deszkinek tartja magát	Lélekben nem tartja deszkinek magát	Lélekben csak részben tartja deszkinek magát	Együtt
0-7 év	10,0	69,2	56,7	60,0
8-19 év	30,0	30,8	30,8	28,9
20 év	60,0	–	12,5	11,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

4.a táblázat: *Lélekben deszkinek tartja-e magát? (A Deszken eltöltött évek száma tükrében)(%)*

Deszken eltöltött évek száma	Lélekben deszkinek tartja magát	Lélekben nem tartja deszkinek magát	Lélekben csak részben tartja deszkinek magát	Összesen
0-7 év	7,4	59,3	3,3	100,0
8-19 év	38,6	30,7	30,7	100,0
20 év	60,0	–	40,0	100,0
Összesen	22,2	44,4	33,4	100,0

4.b táblázat: *Lélekben deszkinek tartja-e magát?*
(A Deszken eltöltött évek száma tükrében)(%)

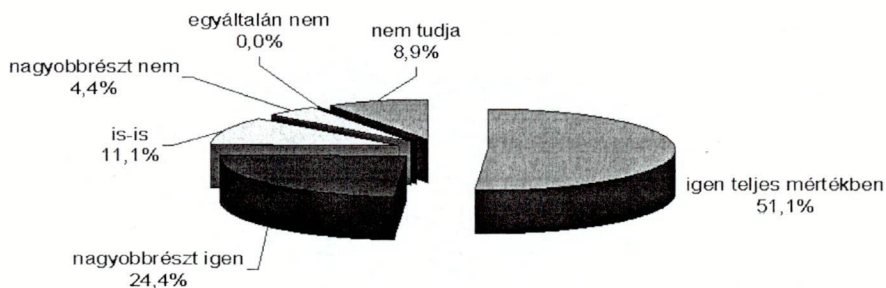
Deszk legnagyobb előnyének Szegedhez való közelségét jelölték meg a válaszadók a legtöbben, továbbá megemlítették a nyugalmit és infrastrukturális fejlettségét is. Azt a kertvárosi jelleget hangsúlyozták, amely tulajdonképpen megegyezik a fentebb már leírt véleménnyel, mely szerint a kitelepülők elsődlegesen lakóhely céljából, vagyis lakni költöznek ki Deszkre. Ezért kevésbé kapcsolódnak be a település közéletébe, hiszen a kertvárosban találják meg azt a nyugalmat és családi, baráti hangulatot, amelyet a városban nem, így Deszk belső területeivel sem sok kapcsolatot létesítenek. A község legnagyobb hátrányának a 43-as főút nagy forgalmát jelölték meg elsősorban, valamint a csatornázási, útburkolati munkálatok befejezésének a hiányát említették, de volt aki bevásárló központot szeretne a faluba, hogy ne kelljen bejárni Szegedre a „nagybevásárlást” elvégezni.

Deszk fejlődési irányával kapcsolatban egyértelmű a pozitív megítélés a kitelepülők körében is. A válaszadók 75,6% gondolja úgy, hogy egyértelműen jó irányba haladnak a dolgok, a fennmaradó hányad is inkább a kedvező megítélést jelölte meg. A jelenlegi legsürgetőbb teendőnek mindenképp a csatornázási szennyvízelvezetési munkálatok mielőbbi befejezését szorgalmazták, de majdnem ugyanannyian a 43-as elkerülő út és egy hátsó, Deszket Szegeddel összekötő út megépítését látnák szívesen az elkövetkezendő beruházások között.

A kitelepülők által lakott lakóövezeti mintában 77,7%-nak van gyermeke, amely gyermekeknek lényegében a fele (51,4%) óvodás vagy általános iskolás korú. Ezen gyerekek közül csupán hat jár a helyi közoktatási intézmények valamelyikébe. A válaszadók úgy vélik, hogy a városi iskola sokkal erősebb az it-

teninél, amelyet sokan gyengének tartanak. Pontosabban fogalmazva az alsó tagozattal tulajdonképpen nincs lényegi probléma, de a felsőbb tagozatos oktatásban már hiányosságot vélnek felfedezni egyesek. Valamint elég elterjedt magyarázatnak számított a Szegeden élő nagyszülői felügyelet igénybevétele, a szegedi munkahely és iskola.

Úgy gondoljuk, hogy a polgármester személyének ismerete hordozhat némi információt munkájával kapcsolatban is, hiszen vagy azért ismernek valakit, mert elégedettek vele, vagy azért mert egyáltalán nem. A mintánkban csupán egyetlen ember nem tudta megmondani, hogy ki a község polgármestere. Ha most megnézzük a polgármesterrel való elégedettségi adatokat (3. ábra)¹⁰, akkor megállapítható, hogy nagy arányban vannak azok, akik meg vannak elégedve a polgármester teljesítményével, hiszen a lényegében egyetértők aránya összesen 75,5%-ot tesz ki.

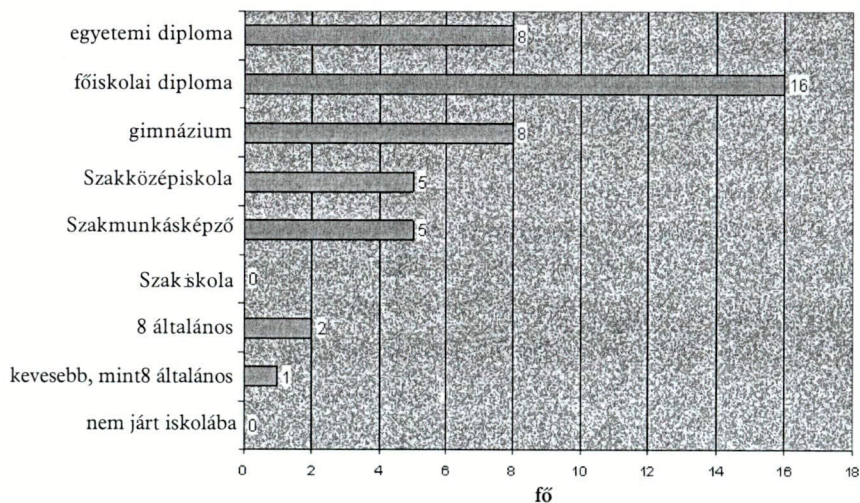
3. ábra: Elégedett-e Ön a polgármester munkájával?

Többé-kevésbé ugyanez a helyzet Deszk kulturális életének megítélésével is, amely kérdés kapcsán a párbeszédeinkben felmerült a Faluház vezetőjének a személye is, így azt gondoljuk, hogy a válaszok a vele való elégedettségi indexet is mutatják. Tehát a válaszolók 64,4%-a mondta, hogy teljes mértékben

¹⁰ Megjegyzendő, hogy bár szerzők által végzett kérdőíves felmérés eredményei nem reprezentatívak, ennek ellenére a polgármester munkájával kapcsolatos elégedettségi adatok jól illeszkednek a 2006. évi önkormányzati képviseléválasztás eredményeihez. A mért és valós eredmények közötti eltérés mindössze 0,38 százalékpont. (a szerk.)

elégedett a kulturális élettel 17,8% pedig nagyjából elégedett. Szembetűnő, hogy elég magas volt a 'nem tudom' választ adók aránya (15,6%), ami azt mutatja, hogy ezek a személyek nem vesznek részt a község által rendezett kulturális eseményeken.

A lakórésszel korösszetételét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a legmagasabb arányban a 30-40 éves korosztály képviselteti magát a mintánkban, több mint a felét ők alkotják (51,1%), őket követik a 18-29 évesek (17,8%), majd az 51-60 éves intervallumba tartozók (13,3%), a 41-50 éves korosztály (11,1%), és végül a 60 év felettiek (6,7%). Elmondható, hogy alapján véve a középkorúak költöznek ki elsősorban, méghozzá olyan középkorúak, akiknek többségében van gyermekük. Ha az iskolai végzettséget vesszük górcső alá, akkor elmondhatjuk, hogy a főiskolai és egyetemi diplomával rendelkezők felülreprezentáltak a lakóterületen, együttes számuk a 45 fős elemszámú mintában 24 fő, vagyis az együttes arányuk meghaladja az 50%-ot (4. ábra). Továbbá, ha megnézzük a családi állapot szerinti eloszlást, akkor a klasszikus házassági kapcsolatban élők aránya messze a legkiemelkedőbb (75,6%).

4. ábra: A minta legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerinti megoszlása (fő)

Összességében tehát itt is visszaköszön a tanulmányukban már korábban leírt álláspont, mely szerint magasan kvalifikált, felsőbb középosztályba tartozó, első-

sorban harmincas korosztály veszi birtokba a lakóövezet telkeit, méghozzá többségében házastársával és gyermekével egyetemben. Lényegében az elsődleges szempontjuk nyugodt lakóhely keresése, egy kertes családi házban történő családalapítás ill. családi élet aspektusából. Napközben Szegeden dolgoznak, mutatja ezt, hogy 4/5-dük nem Deszken végzi a kereső tevékenységét, valamint az ott-hon gyermekükkel lévő anyák mintában kimutatható nagy száma (8 fő).

ÖSSZEGZÉS

Vizsgálódásunk nyomán egyértelműen kiderült, hogy a Deszkre Szegedről kitelepülők elsődleges célja a kulturált, nyugodt lakóhely megteremtése és biztosítása. A község és annak vezetése nem titkolt szándékkal azt a tervet kívánja megvalósítani, hogy Deszk népessége belátható időn belül elérje a 4000 főt. Ezt elsősorban a kitelepülők lélekszámának emelésével szándékoznak valóra váltani.

Az is elmondható, hogy e tudatosan vállalt koncepcióban elsősorban a magasabb társadalmi státuszban lévő emberekre akarnak építeni. Ennek érdekében hosszútávon 300-350 új lakás építését kell végrehajtani. Az építési telkek méretének kialakításánál figyelembe kell venni a Szegedről kitelepültek igényeit, akikre nem jellemző a mezőgazdasági termelés. Csendre, nyugalomra, pihenésre vágyanak.

Látni kell, hogy a népesség növelése mellett figyelni kell a betelepülők és az őslakosok mentális összekötésére is. Vagyis nem csupán a betelepülők fizikai jelenlétére és az ezzel járó anyagi nyereségre kell gondolnia a falu vezetésének, hanem figyelni kell a lakópark társadalmi integrálódására is. Ugyanis ha ez a folyamat tovább tart, vagyis a betelepülés folytatódik, ám nem jár együtt a lakók integrálódásával, előbb-utóbb a lakópark leválik Deszkről és külön életet fog élni. Ha közigazgatásilag nem is, de érdekképviselőtüket inkább Szeged irányába kívánják majd eltolni.

Nagyobb figyelmet kell tehát fordítani arra, hogy a betelepülők a deszki társadalom tényleges részévé váljanak, nem csak bürokratikus keretek között, hanem „lélekben is deszkiek vallják magukat”.

A már létező, karakteres falupolitikának további elemét képezhetné a betelepülők társadalmi integrálása, nem csupán a lélekszámuk növelése, továbbá nagyobb figyelmet kellene fordíthatna a betelepülők ingázással kapcsolatos problémáira (főleg a gyermekkorúak esetében) is.

A karizmatikus vezetési stílus, és a vélemények alapján néha túlzottan központosító jellegű fejlesztési koncepció mellett szükség lenne egy demokratikusabb felfogásra, mely lehetővé tenné egyéb ötletek generálódását és megvalósítási esélyeit. Hiszen a jelenleg tapasztalható integrálódási hiány, a szegregálódás kezelése, esetleg megszüntetése a község jövője szempontjából igen fontos feladatok egyike.